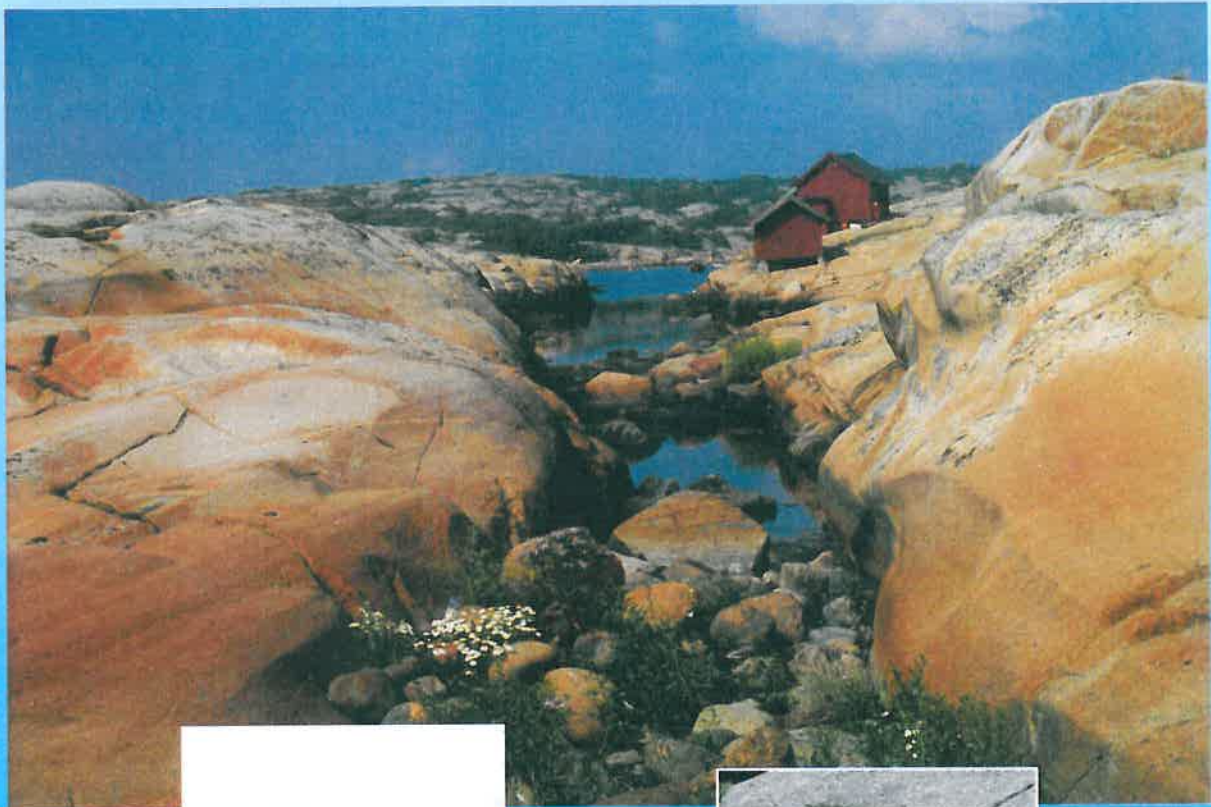

Forvaltningsplan for Hæra naturreservat

Fylkesmannen i Østfold

Miljøvern

POSTADRESSE: POSTBOKS 325, 1502 MOSS
KONTORADRESSE: STATENS HUS, VOGTS GT. 17, MOSS
TLF: 69 24 71 00

Dato:	01.02.2003
Rapport nr:	1 - 2003
ISBN nr:	82-7395-162-6

<p><u>Rapportens tittel:</u></p> <p>Forvaltningsplan for Hæra naturreservat</p>
<p><u>Forfatter:</u></p> <p>Evy Lund Kvermenes</p>
<p><u>Oppdragsgiver:</u></p> <p>Trøgstad kommune og Fylkesmannen i Østfold, miljøvern</p>
<p><u>Ekstrakt:</u></p> <p>Hæra naturreservat i Trøgstad kommune ble opprettet i 1992 og består av Kallaksjøen, Dilleviksjøen og Skottasjøen med tilliggende elvestreng og sumpområder. Forvaltningsplanen angir hvilke tiltak som bør gjennomføres i og i tilknytning til naturreservatet i kommende tiårsperiode.</p> <p>Forvaltningsplanen er utarbeidet i forbindelse med Trøgstad kommunes søknad om å få overta forvaltningsansvaret for naturvernområdene i kommunen.</p>
<p><u>4 emneord:</u></p> <p>Hæra, våtmark, forvaltningsplan, Trøgstad</p>

**FORVALTNINGSPLAN
FOR
HÆRA NATURRESERVAT I TRØGSTAD KOMMUNE,
ØSTFOLD**

FORORD

Området som omfattes av forvaltningsplanen, ble vernet ved kgl. res. den 8.mai 1992 under betegnelsen "Hæra naturreservat". Forvaltningen av reservatet har siden fredningen vært underlagt fylkesmannen i Østfold. I vernebestemmelsene for Hæra, punkt 7, gis hjemmel for utarbeidelse av en forvaltningsplan. Trøgstad kommune i samarbeid med miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Østfold og de berørte grunneiere har utarbeidet forvaltningsplanen. Evy Lund Kvervenes har stått for arbeidet med planen.

Forvaltningsplanen for Hæra naturreservat gjelder i utgangspunktet for 10 år. Dersom det skjer store eller raske forandringer i området, eller det oppstår konflikter, må det vurderes om planen skal rulleres før 10 år er gått.

Trøgstad kommune har søkt om å få overført forvaltningsansvaret for reservatet. Tidspunktet for overføringen er pr. i dag ikke avklart.

INNHALDSFORTEGNELSE

FORORD	3
1. INNLEDNING	5
2. GENERELL BESKRIVELSE AV HÆRA NATURRESERVAT	5
2.1 GENERELLE OPPLYSNINGER	5
2.2 HISTORIKK	6
2.3 NATURFAGLIG BESKRIVELSE.....	7
<i>Geologi</i>	7
<i>Vegetasjon</i>	7
<i>Fauna</i>	7
3. UTARBEIDELSE AV FORVALTNINGSPLANEN	8
4. SKJØTSELSPLAN	9
4.1. VÅTMARKSOMRÅDER OG SKJØTSEL AV DISSE	9
4.2 SKJØTSELSTILTAK.....	9
<i>Skjøtselssone I - Elveløpet</i>	9
<i>Skjøtselssone II - Sjøene</i>	10
<i>Skjøtselssone III - Hærseterøya</i>	11
<i>Skjøtselssone IV - Løvsumpskogen</i>	13
<i>Skjøtselssone V - Bjørkebeltet rundt Hærseterøya</i>	13
<i>Skjøtselssone VI - Brakkmarksområdet vest for Kallaksjøen</i>	13
<i>Skjøtselssone VII - Beiteområdet ved Dilleviksjøen</i>	14
5. BRUKSPLAN	14
5.1 HOGST.....	14
5.2 BEITE	14
5.3 JAKT M.M.	14
5.4 VANNING	14
5.5 TILRETTELEGGING FOR PUBLIKUM	15
<i>Sti fra Vassvik mot Ulvetangen</i>	15
<i>Utkikksplass ved Kallaksjøen</i>	15
<i>Informasjonsfolder</i>	15
<i>Utkikkstårn ved Skottasjøen</i>	15
<i>Skilting</i>	16
6. LANGSIKTIGE TILTAK	16
6.1 FANGDAMMER	16
6.2 REDUSERT JORDARBEIDING/ EROSJONSKLASSIFISERING	16
7. OPPSYN	17
8. KARTFORKLARING	17
9. OVERSIKT OVER AKTUELL LITTERATUR	18
Vedlegg 1. Tiltaksliste	
Vedlegg 2. Kart over vegetasjonssoner: Kallaksjøen, Dilleviksjøen, Skottasjøen	
Vedlegg 3. Forskrift om vern av Hæra naturreservat	
Vedlegg 4. Oversiktskart over Hæra naturreservat	
Vedlegg 5. Skjønnsforutsetninger ved erstatningsoppkjøret	
Vedlegg 6. Kart over planlagt P-plass og sti ved Vassvik	
Vedlegg 7. Skjøtelsplan for beiteområdet ved Dillevik	
Vedlegg 8. Utskrift fra møtebok for teknikk- og næringsutvalget i Trøgstad kommune	
Vedlegg 9. Kart som viser erosjonsklassifisering ved Hæra	

1. INNLEDNING

Formålet med vernevedtaket for Hæra naturreservat er:

- å bevare et viktig våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området
- å bevare et svært variert naturmiljø som representerer et vakkert og verdifullt innslag i kulturlandskapet

Sjøene i Hæra naturreservat er næringsrike eller eutrofe innsjøer, og kulturpåvirkningen i området er stor. Regulering, opprensning av elveløpet og samtidig økende tilførsel av spesielt fosfater har forandret vassdraget. Akkumulasjon av dødt organisk materiale har gjort sjøene grunnere samtidig som elveløpet gror igjen. Den tidligere vekslingen mellom små vegetasjonsøyer og åpent vannspeil er erstattet med sammenhengende tepper av starr og sivarter. Derfor er sjøene nesten tørrlagte fra vårflommen avtar til vannstanden igjen øker om høsten. Samtidig øker flombelastningen på dyrka mark ved at magasineringskapasiteten i vassdraget er avtagende.

2. GENERELL BESKRIVELSE AV HÆRA NATURRESERVAT

2.1 Generelle opplysninger

Verneform: Naturreservat

Vernedato/år: 8.mai 1992

Kommune: Trøgstad

Fylke: Østfold

Beliggenhet: Hæra ligger i østre del av Trøgstad kommune (se vedlegg 4, oversiktskart)

Topografisk kartblad: 1914 II

Økonomisk kartblad: CU 038 5 1, CU 039 5 1, CT 038 5 2 og CU 039 5 4.

Areal: ca. 900 da hvorav ca. 710 da. er landareal

H.o.h.: ca. 135 m

Berørte eiendommer (gnr./bnr.).

69/1 Hærseter

76/1,9 Sentvedt øvre

79/1 Kallak

83/1 Sørbraate

84/1 Dillevik

84/2 Dillevik

83/3 Dillevik

85/3 Vassvik

92/3,6 Skjæringrud

108/ 10,17 Karlsrud

108/3 Skotta

109/1 Mansås

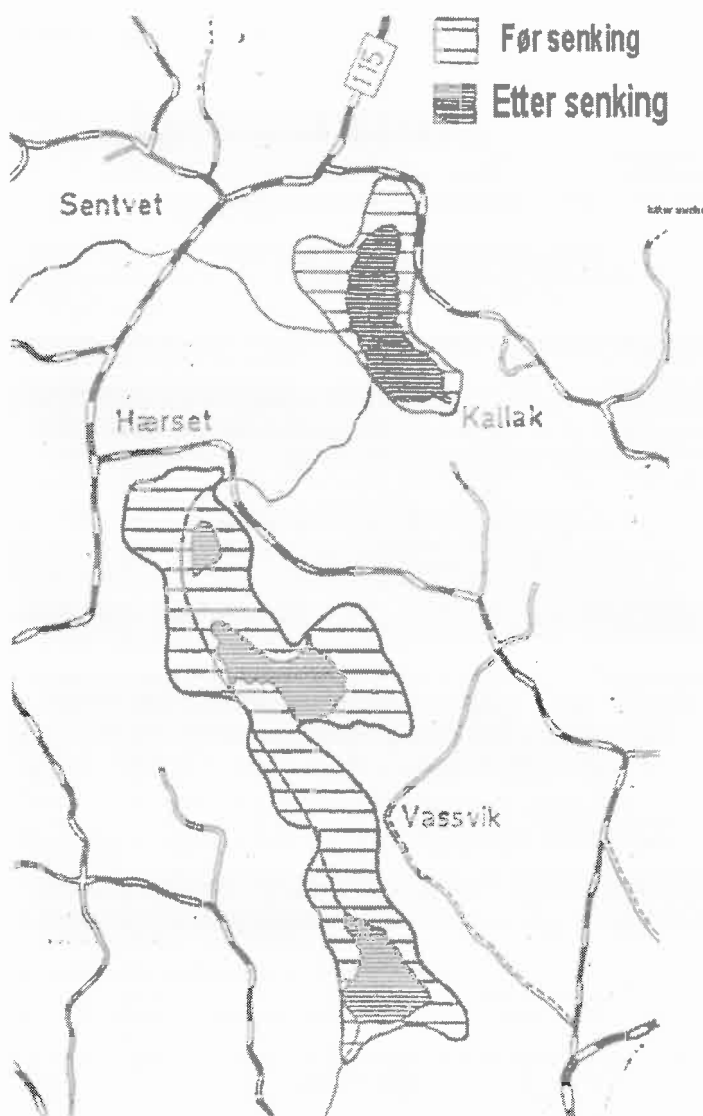
109/2 Mansås.

2.2 Historikk

Flom- og erosjonsproblemene i tilknytning til Hæravassdraget har vært kjent i svært lang tid, og planer om å rette opp disse forholdene ble laget allerede i 1869. Planene ble ikke realisert.

I 1930-årene ble spørsmålet om senkning tatt opp i Trøgstad herredsstyre, og endelig i 1946 utarbeidet NVE en plan for senkning av Hæravassdraget. Formålet med senkningen var å vinne inn ca. 2000 da. nytt jordbruksareal. Kallaksjøen og Hærsetersjøen ble flomvannsenket med hhv. 1,5 og 1,1 meter. Begge ble lavvannsenket med 40 cm. Videre førte senkningen til at Hærsetersjøen ble delt i to sjøer, nemlig Dilleviksjøen og Skottasjøen. I 1969 ble det foretatt en rensk av elveløpet, men siden denne kun senket flomvannstanden med 20 cm., ble det søkt om ny rensk i 1974. Denne ble gjennomført i 1976. Hensikten var å gjenopprette tilstanden etter senkningen som ble gjennomført i perioden 1946 – 1950.

Gjengroing av vassdraget er også i dag et stort problem, og godkjent avtale for opprensning av selve elveløpet foreligger. Denne er ikke gjennomført på grunn av ugunstige værforhold i de perioder av året arbeidet kunne vært gjennomført.

Hæravassdraget før og etter senkningen i 1940 - årene

2.3 Naturfaglig beskrivelse

Geologi

Grunnfjellet her består av gneiser, er næringsfattig og forvitret seint. Av mineraler finnes derfor kvarts, feltspatt og glimmer. Hele området befinner seg under den marine grensen, og det forekommer noe kalkavsetninger ved sjøene i form av skall fra marine muslinger og skjell. P.g.a. kalkforekomstene er vannets pH – verdi nær 7.

Det er lite løsavsetninger over grunnfjellet i området. Løsmassene domineres av leirjord, men det finnes også noen steder moreneavsetninger og myrjord.

Vegetasjon

Vegetasjonen i området er relativt rik og vekslende. Foruten kulturlandskapet rundt sjøene, finner vi små myrer, gran- og furuskoger samt et brakkmarksområde vest for Kallaksjøen. Sjøene befinner seg tidsmessig på slutten av sin innsjøfase, slik at store deler av vannspeilet er gjenvokst. Vannene er botanisk sett meget interessante, da de naturlige gjengroingsforholdene kommer tydelig frem. Her finnes større skoger av takrør-/sjøsivakssump, storstarrsump, gråor – trollheggskog, samt gjengroingssoner med bred dunkjevle og elvesnelle. Høyere akvatisk vegetasjon dekker ca. 50% av arealet, noe som i norske innsjøer regnes som mye.

Fauna

Hæravassdraget er en meget rik fuglebiotop. Pr. 1.1.2001 er det registrert 191 fuglearter ved Hæra, og flere interessante og unike funn er gjort. Av disse er ca. 75 arter påvist hekkende. Variasjonsbredden henger sammen med områdets geografiske beliggenhet, hele det produktive miljø som eutrofe sjøer representerer samt de mange og ulike miljøtypene en ellers finner innen området.

Hekkebestanden til noen arter har gått tilbake de senere år. Dette gjelder først og fremst for vannfugler som er avhengige av åpent vannspeil. Hæravassdraget er en viktig trekklokalitet for mange fuglearter, spesielt er det et viktig trekkområde for svane. Opptil 1000 sangsvaner er registrert her samtidig under tidlig vårtrekk. I juli – august samles store mengder fugl ved vassdraget i fjærfellingsperioden. Området er dessuten fylkets viktigste raste- og trekklokalitet for trane.

Videre bør fremheves en meget rik bestand av elg og rådyr, noe som trolig har sammenheng med gode gjemmesteder og beitemuligheter. Av andre pattedyr er følgende påvist: vånd, som er tallrike på fuktengene, piggsvin, spissmus, hare, brun rotte, markmus og skogmus, ekorn, mink, grevling, snømus, rev, røyskatt og ilder. Det er dessuten observert både firfisle, stålorm, huggorm og buorm.

Av fiskearter sees ofte større eksemplarer av gjedde, som nettopp trives best i grunne, varme sjøer med rik plantevekst. Det finnes også eksemplarer av sørv, mort, flire, brasme, abbor, laue, hork, bekkeørret og ørekyt. Av andre vannlevende vertebrater nevnes frosk, padde samt stor og liten salamander.

I perioden frem til ca. 1960 var det en rik krepsebestand i Hæravassdraget. I 2001 ble det gjort en krepseundersøkelse i Hæra for å kartlegge situasjonen for krepsen i vassdraget. Noen funn ble gjort. Hva som er årsaken til at krepsen nesten forsvant fra vassdraget på 70-tallet er det knyttet stor usikkerhet til, men årsakene var sannsynligvis flere og sammensatte. Det er svært sannsynlig at tilbakegangen var knyttet til forurensning fra halmluteriet, silosaft,

jordavrenning og tilslamming osv. I dag er det stor interesse blant grunneiere og andre for å forsøke å få krepsen tilbake i hele Hæravassdraget.

3. UTARBEIDELSE AV FORVALTNINGSPLANEN

Arbeidet med forvaltningsplanen har foregått som et samarbeid mellom Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, Trøgstad kommune, avd. for landbruk,- miljø- og næring, grunneierne i Hæra naturreservat og prosjektleder Evy Lund Kvernenes.

Det har vært holdt to møter med grunneierne i området, et møte før prosessen ble satt i gang og et møte underveis, hhv. 6. november 2000 og 15. februar 2001.

På disse møtene ble det diskutert hvordan forvaltningsplanen skulle jobbes frem. Spørsmål omkring tilrettelegging for publikum, dispensasjonsmuligheter, oppsyn og utnyttelse av ressurser som jakt, hogst, beite osv. ble diskutert. Det var enighet om at alle grunneierne skulle fungere som en slags referansegruppe, og kalles inn til møter dersom dette ble nødvendig. Alle grunneierne i området har vært kontaktet enkeltvis og de fleste er blitt besøkt. Sentrale spørsmål som angår den enkelte har vært diskutert.

Kontakten med den enkelte grunneier har vært til stor nytte i arbeidet, og inntrykket er at grunneierne i reservatet er enige om sentrale punkter;

Det er positivt at det utarbeides en forvaltningsplan for området, siden det ikke har vært andre retningslinjer å forholde seg til enn vernebestemmelsene frem til i dag.

Den videre utviklingen av området er avhengige av at elva renskes etter den avtalen som foreligger.

Samtlige grunneiere mener i tillegg at sjøene bør mudres, siden gjengroingen går med stor hastighet, og at Kallaksjøen bør ha førsteprioritet.

Tilrettelegging for publikum skal foregå på en slik måte at det blir til minst mulig ulempe for grunneierne, og dersom det gir merarbeid, eller er til stor ulempe, skal dette godtgjøres grunneierne.

Skikkelig skilting i forhold til jakt inntil reservatgrensene er en forutsetning for at jakt skal kunne foregå uten konflikter.

Det var dessuten mange av grunneierne som pekte på behovet for å holde vierkrattet nede i deler av reservatet, slik at dette ikke tar helt overhånd og hindrer innsynet til sjøene.

Samtlige grunneiere mente at fangdammer i bekkesystemene inn til reservatet ville virke positivt på våtmarksområdet.

På samme måte var det enighet om at en oppklassifisering av områdene som grenser inn til reservatet mht. erosjonsrisiko, ville bidra til at større områder ville bli liggende i stubb gjennom vinteren.

Enkelte grunneiere pekte på at en heving av lavvannstanden med 20 cm. ved anlegging av terskler, for eksempel i Bergtranga, kunne virke positivt. Andre var ikke enige i dette.

4. SKJØTSELSPLAN

4.1. Våtmarksområder og skjøtsel av disse

Begrepet våtmark omfatter alle oversvømte eller vannmettede områder enten de er naturlige eller kunstige, permanente eller midlertidige, og om vannet er flytende eller stillestående, ferskt, salt eller brakt. Våtmarker er således et uensartet utvalg av miljøer der fellesnevneren er at vann i en eller annen form er tilstede og i avgjørende grad preger miljøet. Området har ofte stor produksjon av plantemateriale som gir grunnlag for en rik og variert fauna. Våtmarker har ofte stor kapasitet som vannreservoarer. Dessuten kan våtmarker fungere som naturlige renseanlegg, og binde en del forurensende stoffer som for eksempel nitrogen og fosfor.

Tidligere ble de fleste våtmarksområder utnyttet både for slått og beite. Enkelte steder ble også taktør og lignende skåret og brukt til taktekking.

Skjøtselstiltak i våtmarksområder vil ofte være ulike kombinasjoner av slått og beite. I de mest næringsrike områdene kan det være aktuelt å åpne vannområder der vannspeilet er i ferd med å gro igjen som følge av næringstilførselen.

De tre sjøene Kallaksjøen, Dilleviksjøen og Skottasjøen er i ferd med å gro igjen, og det åpne vannspeilet blir mindre fra år til år. Det har i mange år vært diskutert om en eller flere av sjøene burde mudres for å øke arealet av de åpne vannspeilene i reservatet.

4.2 Skjøtselstiltak

Overordnet målsetning: Målsetningen med forvaltningen av Hæra er å opprettholde verneverdiene.

Skjøtselssone I - Elveløpet

Beskrivelse:

Elveløpet i Hæra slammer/gror igjen og blir dermed grunnere og får mindre kapasitet til å transportere vann. Dette fører til problemer for områdene rundt, særlig vår og høst, ved at vannet flommer ut over dyrka mark. Ikke bare ødelegges jordbruksavlingene, men flommene gir stor utvasking av næringsstoffer og dermed i neste omgang sterk gjødsling av hele elvesystemet. Denne vandringen av elvekanten ødelegger kantvegetasjonen langs elva og vanskeliggjør dessuten nyetablering av vegetasjon. På den måten slipper sollyset dypere ned, noe som igjen akselererer tilgroingen .

Målsetting:

Det er gitt tillatelse til opprensning av selve elveløpet, men dette har ikke pr. dags dato latt seg gjennomføre pga. store nedbørmengder de to siste årene. Det er en viktig forutsetning at denne jobben nå blir gjort av hensyn til utnyttelsen av de omkringliggende områder.

Den raske gjengroingen/gjenslammingen i området skyldes i stor grad utvasking av næringsstoffer fra jordbruksområdene i nedslagsfeltet til reservatet. Dersom en nå får til en opprensning av elveløpet etter den tillatelse som foreligger, er det et mål at effekten av en opprensning skal bli så god og langvarig som mulig. Det er da ønskelig å etablere kantvegetasjon langs elva, for å hindre sollyset i å trenge så dypt ned.

Ingen av de dyrkede jordbruksarealene som grenser inn til reservatet er i dag klassifisert som svært erosjonsutsatte etter NIJOS' klassifiseringskart. Disse områdene bør gis en høyere

erosjonsklasse enn i dag, fordi de stadig oversvømmes og er flomutsatte. Store mengder partikler og næringsstoffer bringes på denne måten ut i elva.

Tiltak:

Det bør anlegges fangdammer i bekkesystemene som fører vann inn i reservatet. Disse vil være viktige bidrag for å minske belastningen på reservatet, fordi man da kan få stoppet partikler og næringsstoffer før det får gjødsle våtmarksområdet.

Jordbruksarealene som grenser direkte ned mot elvekanten bør oppklassifiseres, slik at det blir mer interessant å la disse arealene overvintre i stubb eller aller helst såes til med fangvekst, se for øvrig kap. 6.

Elvekanten bør tilplantes med trær der det er svært åpent slik at lyset ikke slipper så dypt ned i elva. På denne måten stabiliseres elvekanten mot utvasking/utglidning. Skyggeeffekten medfører at lyset nede i vannmassene reduseres og forhindrer dermed at vegetasjon etablerer seg i selve elveløpet. Vegetasjonen vil dessuten være forbruker av de frie næringsstoffene og derfor "rense" vannet.

Beitedyr bør holdes borte fra selve elvekanten, slik at denne ikke ødelegges av dyretråkk.

Skjøtselssone II - Sjøene

Beskrivelse:

I Hæra naturreservat ligger tre sjøer; Kallaksjøen, Dilleviksjøen og Skottasjøen. Til sammen utgjør arealet av vannspeilet i sjøene i underkant av 200 da. Det åpne vannspeilet blir stadig mindre, fordi gjengroingen går stadig raskere.

Senkning og opprensning har bidratt til dette ved at lavvannstanden i sjøene har blitt redusert sommerstid. Opprensning av elveløpet medfører at terskler av løsmasser fjernes, og dermed reduseres lavvannstanden i sjøene. Dessuten virker sjøene som utfellingsbassenger for suspendert materiale og fylles gradvis opp. Påvirkninger i nedslagsfeltet, som grøfting og oppdyrking av myrer, og det at gamle reguleringsdammer ved flere tjern i nedslagsfeltet har forfalt, reduserer magasineringskapasiteten. Redusert magasineringskapasitet gir øket flomvirkning, jordbruksarealer settes periodevis under vann, erosjon, utvasking av næringsalter, øket suspensjonstransport, mer sedimentasjon og øket tilsig av næringsstoffer til vassdraget.

Ved en ren mudring i en sjø fjernes bare bunnsedimenter, og man oppnår et større dyp der det fortsatt er åpent vann. Dette medfører bl.a. at den videre gjengroingen går langsommere. Mudring kan enten skje ved et sugeapparat som pumper opp en blanding av slam og vann, eller ved hjelp av en graveskuffe. I det førstnevnte tilfellet kreves det ett eller flere bassenger med stort volum for å ta i mot det som suges opp. Det tar lang tid, kanskje ett til to år, før slike masser er tørre nok til at de kan brukes til for eksempel jordforbedringsmiddel. Også når det brukes graveskuffe, blir de oppgravde massene svært vannholdige, men likevel fastere og lettere håndterlig enn ved sugemudring.

Dersom man ønsker å øke vannspeilet, må man grave. Rotmattene som brer seg utover, er for faste til at de kan fjernes med et sugeapparat (det finnes riktignok utstyr som graver, finhakker og pumper i en operasjon). Slike masser er langt fastere enn bunnsedimenter og derfor lettere å deponere.

Både mudring og graving i større omfang er meget kostbart. Pr. i dag bevilges det ikke tilstrekkelig med midler fra sentrale myndigheter til at et større prosjekt kan la seg gjennomføre i Hæra. Det er å håpe at dette kan endre seg i fremtiden. I dagens økonomiske situasjon er det aktuelt å vurdere mindre prosjekter.

Siden mudring ikke synes aktuelt i nærmeste fremtid, har alternative måter å fjerne noe av bunnslammet på vært diskutert. Ved Kallaksjøens østside har man diskutert om det kunne være mulig å bruke gravemaskin med lang arm, og på denne måten trekke løsmassene inn på land. Disse kunne videre lagres i en voll utenfor reservatet. Det man da oppnår er at vannspeilet åpnes noe langs land. Det er her snakk om å grave vekk løsmassene ned til ca. 1 meters dybde, avhengig av hvor tykke lag det er med slam. Det er en forutsetning at den opprinnelige dybden ikke forandres. En slik operasjon ville være langt billigere, men effekten kan selvfølgelig ikke sammenlignes med hva man kan oppnå dersom mudring kunne blitt gjennomført. En er dessuten avhengig av at det er spesielt lite vann eller eventuelt frost dersom det skal la seg gjennomføre å komme ut til sjøen med gravemaskin.

Målsetting:

Sjøene med sitt åpne vannspeil er viktige elementer i reservatet, spesielt for det rike fuglelivet. Det er ønskelig at ikke sjøene gror ytterligere igjen, fordi arealet på det åpne vannspeilet er avgjørende for om enkelte fuglearter kan bruke området eller ei.

Tiltak:

Sjøene bør mudres, slik at arealet av det åpne vannspeilet økes. Dersom en av sjøene skal prioriteres, er det Kallaksjøen som trolig har størst betydning for fuglelivet i reservatet. Dersom ikke mudring kan la seg gjennomføre, bør man forsøke å åpne vannspeilet noe langs land med gravemaskin.

Dersom en lykkes med å beskytte elvekanten mot direkte dyretråkk, eller klarer å styrke den ved å etablere vegetasjon, vil slike tiltak også virke positivt inn på sjøene.

Skjøtselssone III - Hærseterøya

Beskrivelse:

Hærseterøya er bevokst med gammel skog, mest gran, men også noe løv. Det ligger vindfall av forskjellig alder på øya. Der lyset slipper til som følge av vindfall, kommer nye småplanter av gran opp.

Mange av grantrærne på øya er skadet ved at elg har beitet barken ganske høyt oppe på stammen – i 2 til 3 meters høyde. Elgbeitingen ser allikevel ikke ut til å kunne drepe trærne. Rundt øya har det vokst opp et belte av bjørkeskog, og utenfor dette beltet kommer løvsumpskogen med gråor – trollheggskog og vierkratt.

Målsetting:

Hærseterøya er et spesielt element i Hæra naturreservat ved at det finnes så mye gamle trær her og at naturen er så uberørt ved at vindfall har fått ligge og råtne osv. Øya er dessuten en viktig biotop for elgen i området. Øya bør derfor forbli uberørt og det bør ikke foretas inngrep her i form av vedhogst e.l., selv om dette i teorien kan være mulig etter søknad iht. vernebestemmelsene. Det skjer en viss naturlig foryngelse der lyset slipper til, slik at det ikke er nødvendig å sette ned småplanter av gran for å beholde øya skogkledd i fremtiden.

Tiltak:

Ingen tiltak.

Fra Hærseterøya. På Hærseterøya har gammel granskog fått stå i fred, og her finner en døde trær og vindfall av forskjellig alder.

Utsikt over Kallaksjøen. Her ser en reservatets nærhet til kulturlandskapet. Sjøene er i ferd med å gro igjen.

Skjøtselssone IV - Løvsumpskogen

Beskrivelse:

Løvsumpskogen omfatter all løvskog og kratt rundt sjøene og langs elveløpet, herunder vierkratt og trollheggskogen. Her finnes innslag av ørevier, gråselje, istervier, gråor, svartor og bjerke .

Løvsumpskogen er i ferd med å bre seg ytterligere utover etter hvert som arealer tørrlegges. Der gammelt dør , kommer nytt til ved naturlig foryngelse. I områder som tidligere ble beitet, er løvsumpskogen i ferd med å etablere seg, fordi landskapet ligger åpent og vegetasjonen ikke holdes nede av beiting og tråkk.

Målsetting:

Det er et mål å bevare løvsumpskogen slik den er i dag i størst mulig grad, men allikevel etterse at den ikke brer seg utover og ”overtar” hele reservatet.

Tiltak:

Løvsumpskogen bør i grove trekk få utvikle seg fritt uten inngrep. Unntaket er i området øst for Kallaksjøen rett ut for utkikksplassen. Her bør en forsøke å holde vierkrattet på et visst nivå, slik at det fortsatt er mulig å ha innsyn til sjøen fra veien. Dersom vegetasjonen overstiger ca. 2 meter vil innsynet fra utkikksplassen bli vanskelig, og en bør da rydde/skjære det tilbake, slik at en har en åpen sone på ca. 50 – 100 meter.

Skjøtselssone V - Bjørkebeltet rundt Hærseterøya

Beskrivelse:

Rundt øya har det etablert seg et tett bestand av bjørk på begge sider. Fordi det ikke har vært tynnet eller gjort inngrep her, er trærne svært høye og slanke, og dermed også ganske ustabile.

Tiltak:

Bjørkebestanden på vestsiden av øya bør tynnes noe, slik at de gjenstående trærne får mulighet til å bli kraftigere og mer stabile.

Skjøtselssone VI - Brakkmarksområdet vest for Kallaksjøen

Beskrivelse:

Området domineres av høyt gress, og deler av området er fuktig. Det er sparsomt bevokst med kratt av osp og bjørk. Siden området ikke beites, og på den måten holdes åpent, er det sannsynlig at området med tiden vil gro til med kratt- og løvskog.

Tiltak:

Området bør tas i bruk som beiteområde. Dersom det ikke lar seg gjennomføre å gjenoppta beiting her, bør vegetasjonen holdes nede ved at området blir slått minst en gang i vekstsesongen. Tilgjengeligheten til området er noe begrenset på grunn av en åpen kanal mellom brakkmarksområdet og den dyrkede marka. Dersom området skal slås med traktor og slåmaskin, må det etableres en adkomst over kanalen. Dette kan enklest gjennomføres ved å legge rør i bunnen av kanalen, og deretter fylle opp med masse, slik at en traktor kan passere over. Tilrettelegging og slått skal bekostes av forvaltningsmyndigheten, og ellers ikke være til ulempe for grunneier.

Skjøtselssone VII - Beiteområdet ved Dilleviksjøen

Beskrivelse:

Området ved Dilleviksjøen, som i dag benyttes til beiting, er det tidligere utarbeidet egen skjøtelsesplan for.

Tiltak:

I henhold til tidligere plan, se vedlegg 7.

5. BRUKSPLAN

5.1 Hogst

I utgangspunktet er all vegetasjon i vann og på land vernet mot enhver form for skade og ødeleggelse, slik at skogsdrift i vanlig forstand ikke er aktuelt i verneområdet (jfr. pkt. IV – 1. i verneforskriften). Etter søknad kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til fjerning av vegetasjon som er vertsplanter for skadeorganismer i landbruket og kontrollert uttynning/høydereduksjon av skog eller kratt som er til ulempe for jordbruket. Hogst av ved til eget bruk kan det også gis tillatelse til etter søknad, men det er få områder dette er aktuelt for. For øvrig vises det til skjønnsforutsetningene i erstatningsoppjøret, se vedlegg 5.

5.2 Beite

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for tradisjonell beiting på arealer som på vernetidspunktet ble beitet. Gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler er allikevel ikke tillatt (jfr. verneforskriften pkt. IV – 3) Utviklingen mht. husdyrhold i området har gått i retning av stadig færre grunneiere som har beitedyr. Underskudd på husdyr som beiter i området kan på sikt føre til at kulturlandskapet gror igjen. Det er derfor et ønske at brakkmarksområdet vest for Kallaksjøen tas i bruk som beite. Området ved Vassvik, som i dag holdes åpent ved at det beites her, vil være utsatt for gjengroing dersom beitedyra i fremtiden skulle forsvinne. For beiteområdet ved Dilleviksjøen foreligger det egen skjøtelsesplan.

5.3 Jakt m.m.

Alt vilt, deres hi, reir og egg er vernet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd i tiden f.o.m.1. april t.o.m. 31. oktober. Bruk av skytevåpen til fangst av gjedde er forbudt (verneforskriften IV – pkt. 2 og 5). Verneforskriften er allikevel ikke til hinder for bruk av hund i forbindelse med utøvelse av jakt i tilgrensende områder til reservatet, eller til jakt på hjortevilt i reservatet. Bruk av løs hund i forbindelse med jakt er tillatt etter 20. august. (verneforskriften V pkt. 8). Det kan dessuten etter søknad gis tillatelse til felling av vilt som forårsaker vesentlig skade i reservatet (verneforskriften VI, pkt1).

5.4 Vanning

Det er i dag tillatt å ta vann fra Hæra til nødvendig jordbruksvanning, jfr. kgl. res. av 1984, konsesjon for regulering av Hæravassdraget til vanningsformål. I vilkårene står det bl.a. ”Regulering av Hæravassdraget må ikke medføre reduksjon i den alminnelige lavvassføringen på noe sted i vassdraget, dvs. antall liter /sek. i pkt. 2 : Fylkesmannen i Østfold kan kreve at

uttak av vanningsvann skal opphøre når vassføringen er lik eller mindre enn 40 liter pr. sek målt ved innløpet til Kallaksjøen." I pkt. 4 står det videre:" Dersom det oppstår endrede forhold i vassdraget som følge av reguleringen, herunder økt forurensning eller negative følger for fuglelivet eller øvrige endrede forhold i vassdraget senere, herunder medregnet uttak i henhold til vassdragslovens §§ 14 og 15, kan NVE om nødvendig komme tilbake til saken og foreslå de nødvendige nye vilkår for uttakene etter vassdragslovens §§ 104 og 105 jfr. § 106." Nye vanningsanlegg i reservatet krever godkjenning etter VI pkt. 6 i verneforskriften. Se for øvrig skjønnsforutsetningene (vedlegg 5). Grunneierne langs Hæra er organisert gjennom Hæra vanningslag.

5.5 Tilrettelegging for publikum

Ferdselen i naturreservatet har i dag et svært beskjedent omfang. Allmennhetens ferdsel til fots foregår spredt og sporadisk uten å representere noe problem eller slitasje i forhold til naturverdiene. Mesteparten av denne type ferdsel skjer i forbindelse med jakt om høsten eller i forbindelse med fugletitting. Det er registrert tilfeller av ulovlig jakt, men dette kan ikke sies å representere noe alvorlig forvaltningsmessig problem.

Det bør være et mål at en større del av publikum får kjennskap til og muligheten til å glede seg over dette verdifulle området. Det er behov for opplysning og tilrettelegging for publikum.

Sti fra Vassvik mot Ulvetangen

Det opparbeides sti fra Vassvik gjennom skogen frem til Dilleviksjøen. Stien går av fra gammel vei mellom Vassvik og Dillevik (se vedlegg 6), og det opparbeides en liten parkeringsplass ved stiens begynnelse. Her kan folk som ønsker å gå inn i selve området, parkere bilen og gå på merket sti fra Vassvik til Dilleviksjøen. Ved stiens begynnelse settes det opp informasjonstavle.

Utkikksplass ved Kallaksjøen

Fylkesvei 778, som går langs Kallaksjøen, er en yndet utkikksplass for fugletittere. Selv om det ikke er noen egentlig avkjøring her, er det i dag mange som svinger ut og parkerer her for å se på fuglelivet. Etter tillatelse fra grunneier skal det settes opp en informasjonstavle her, slik at de som stopper opp, kan få informasjon om reservatet og fuglelivet knyttet til det.

Informasjonsfolder

Det finnes i dag svært lite lett tilgjengelig informasjon om Hæra naturreservat. Det skal derfor lages brosjyre om reservatene i Trøgstad, dvs. Hæra, Kallakmosen, Strønes (edelløvskog) og Åsermarka (barskog), slik at folk flest lettere skal kunne skaffe seg informasjon og kunne orientere seg om hva som finnes i Trøgstad av vernede områder.

Utkikkstårn ved Skottasjøen

På området som forsvaret tidligere eide ved Skottasjøen ligger det i dag et utkikkstårn mellom det indre og ytre gjerdet. Dersom en fjerner 2-3 busker mellom tårnet og selve Skottasjøen, vil en fra tårnet ha utmerket utsyn over Skottasjøen. Tårnet er lett tilgjengelig dersom man benytter muligheten for å passere gjennom området som tilhørte forsvaret. Tårnet trenger noe sikring/forsterkning dersom en skal åpne for slik bruk av tårnet. Pr. dato eies området av Trøgstad kommune, men det er planlagt overført til Trøgstad Næringsfond. Spørsmål knyttet til en eventuell opprusting av og adkomst til tårnet må tas opp når den fremtidige bruken av området er nærmere avklart.

Skilting

Det er behov for bedre skilting i og i tilknytning til reservatet, spesielt i forbindelse med utøvelse av jakt.

6. LANGSIKTIGE TILTAK

6.1 Fangdammer

Det å anlegge fangdammer i bekkesystemene som renner ut i Hæra vil dempe gjengroingen av vassdraget. For det første vil både elva og sjøene spares for en stor del av de løsmassene som transporteres med vannet, spesielt i flomperioder. Disse massene legger seg som rygger i sjøene, og over tid vil vegetasjon kunne etablere seg her. For det andre vaskes mye fosfor og noe nitrogen ut, og på denne måten gjødsles hele vassdraget.

Det planlegges i dag to slike fangdammer i sidebekkssystemet til Hæra naturreservat, den ene mellom Dillevik (gnr. 84, bnr 1) og Skjæringrud (gnr. 92. bnr.3 og 6), og den andre mellom eiendommene 91/2 Bingen, 86/4 Narvestad og 87/1 Bingen.

Dersom en kunne klare å anlegge flere slike fangdammer i bekkesystemene som renner ut i Hæra, ville det virke svært positivt inn på reservatet.

Det finnes i dag tilskuddsordninger som skal være med og oppmuntre grunneiere til å anlegge fangdammer på sin eiendom. I dag er det mulig å få inntil 70 % av kostnadsoverslaget som tilskudd. I områder med spesielt stor avrenning, eller der slik avrenning får spesielt store negative følger, burde tilskuddet kunne dekke 100 % av kostnadsoverslaget. Dette synes rimelig ut fra det faktum at fangdammer ikke stopper avrenning bare fra jordbruk og at disse dammene dermed er av allmenn interesse.

6.2 Redusert jordarbeiding/ erosjonsklassifisering

Hæra naturreservat ligger midt i et jordbruksdistrikt. Hovedtyngden av det som dyrkes på jordene langs elva, er i dag korn, siden husdyrbruket i denne regionen er i sterk tilbakegang, og stadig mindre av arealene såes til med grasvekster.

Siden grasdekte arealer er å foretrekke mht. å bremse avrenning av jordpartikler til vassdrag, burde ideelt sett alle jordene langs Hæra vært engarealer. Når driftsformen nå i dominerende grad er rein korndyrking, er det derfor en utfordring å motivere brukerne til å la arealene ligge i stubb om vinteren fremfor å høstpløye. Til sammenlikning kan det nevnes at på stor erosjonsklasse vil en på et høstpløyd areal tape opptil 500 kg. partikler pr. da, mens en på tilsvarende areal bare vil tape opptil 60 kg pr. da. ved å la arealet overvintre i stubb! Erosjonsklassene og dermed også tilskudd til redusert jordarbeiding bestemmes i stor grad av NIJOS' erosjonskart (vedlegg 9). Spesielt flomutsatte områder kan i dag klassifiseres opp fra lav til middels erosjonsrisiko.

Områdene langs Hæra oversvømmes jevnlig, og det tar forholdsvis lang tid før vannet går tilbake og jorda tørker opp. I flomperiodene er utvaskingen stor, spesielt der jorda er høstpløyd. Arealene som berøres av flom, bør klassifiseres som "svært stor erosjonsrisiko" og være tilskuddsberettiget deretter. På sikt vil det forhåpentligvis medføre at disse arealene ikke pløyes om høsten, og belastningen med avrenning til naturreservatet og Hæra generelt vil reduseres betydelig.

Alternativt kan en se for seg et pløyeforbud for områdene som grenser ned til elva og er flomutsatte.

Det er i dag mulig å få tilskudd til grasdekte vannveier. Satsen er kr. 4 pr. løpemetre, og det kreves at "vannveien" er 8 meter bred. Større overdekning med gras i områdene ned mot elva og sjøene ville spare reservatet for både partikler og lettløselig næring.

7. OPPSYN

Oppsynets hovedoppgave i naturvernområder generelt er å kontrollere at verneforskriften overholdes, og at de dispensasjoner forvaltningsmyndigheten gir, blir overholdt. Oppsynet må derfor kjenne godt til verneområdene, og ha spesiell kjennskap til verneforskriften. På den måten blir oppsynet forvaltningsmyndighetens felperson. Oppsynet har ansvaret både for å drive kontroll og opplysning i forhold til publikum.

Oppsynsvirksomheten i Hæra naturreservat har frem til i dag blitt ivaretatt av en person som er meget godt kjent i området og dessuten har god kjennskap til hvilke bestemmelser som gjelder. Samme person har dessuten vært ansvarlig for de andre naturvernområdene i kommunen.

Statens Naturoppsyn (SNO) har f.o.m. 1. januar 2003 opprettet en egen stilling for oppsyn i Østfold. Dette vil trolig få betydning også for verneområdene i Trøgstad.

8. KARTFORKLARING

Det er laget kart over vegetasjonssoner for områdene rundt og i tilknytning til de tre sjøene i reservatet (vedlegg 2). Når det ikke er tegnet tilsvarende kart for områdene langs selve elva, skyldes dette at reservatgrensa går så nær elvekanten, at det ikke er behov for å tegne slike kart i disse områdene.

Kartene er ment som en veiledning til teksten, og er laget på grunnlag av flyfoto (1998), befaringer og bilder. Dersom en sammenlikner disse kartene med økonomiske kartverk av litt eldre dato, vil man oppdage at arealet på det åpne vannspeilet har gått kraftig tilbake. Disse arealene er nå erstattet av vann- og sumpvegetasjon. Hensikten med disse kartene er altså å beskrive hvordan området arter seg i sommerhalvåret med de vegetasjonssoner en finner da. Det er dessuten henvist til de ulike vegetasjonssoner i tekstdelen der det handler om fremtidig skjøtsel.

9. OVERSIKT OVER AKTUELL LITTERATUR

Zoologisk – botaniske observasjoner fra Hæravassdraget, Trøgstad kommune, Østfold
Rapport utarbeidet av Atle Haga 1975

Ornitologiske registreringer i Gjølsjøen, Hæra, Lysakermoa og Storesand
Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen. Rapport 1 – 2001

Plan for tiltak i verneområde 1997 – 2003
DN-rapport 1996-4, Direktoratet for naturforvaltning

Områdevern og forvaltning
DN-håndbok nr. 17 – 2001, Direktoratet for naturforvaltning

Et sammenfattende resultat av 2 års registrering av fuglelivet i Hæravassdraget
Atle Haga

Jaktverdier, Norges Skogeierforbund
Betenkning av Vidar Holthe

Naturfaglige forhold i Hæravassdraget, Trøgstad. Del 1 og 2, registreringsmateriale
Atle Haga , 1986

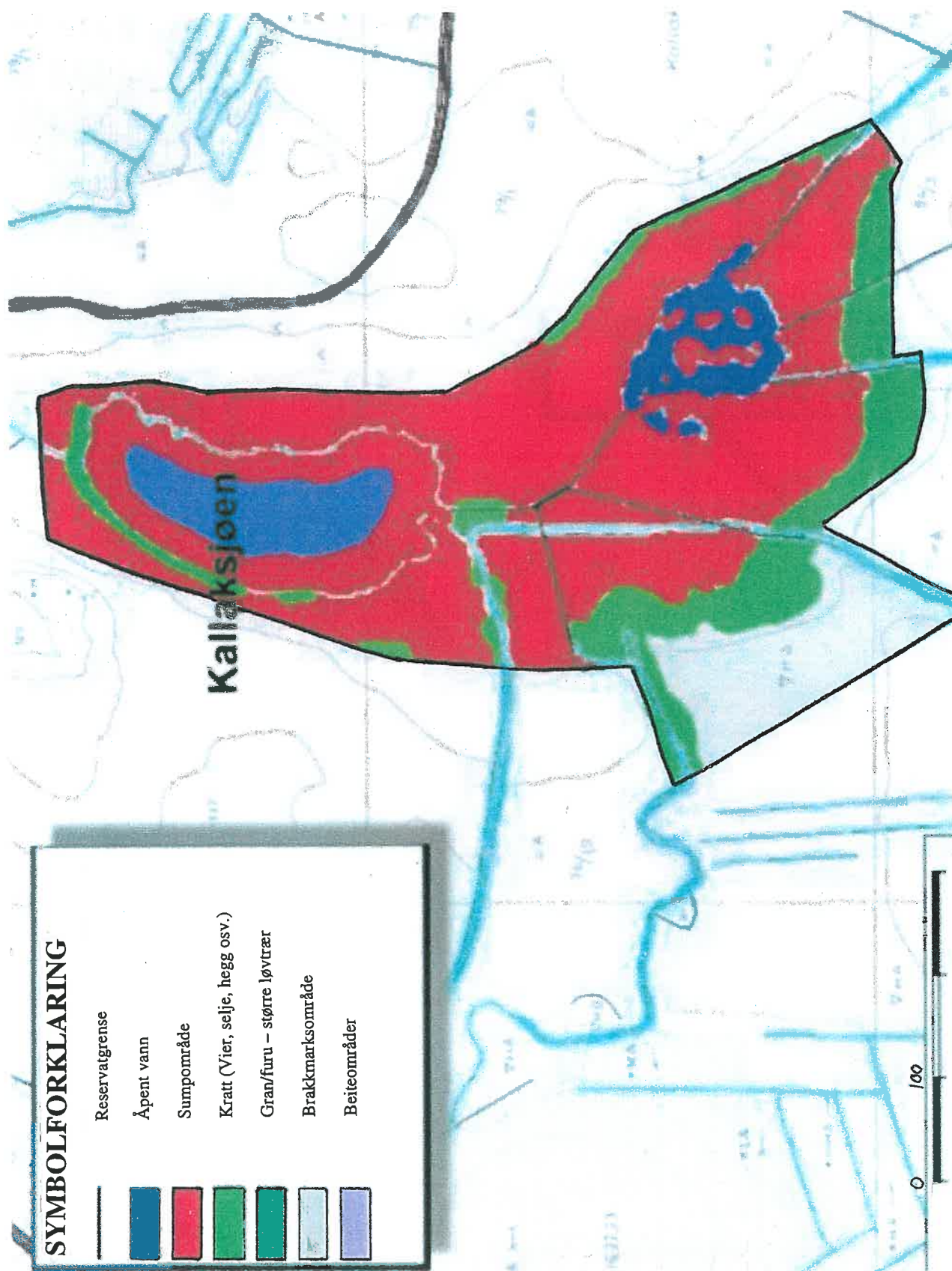
Skjøtsel av bevaringsverdig natur og landskap i Norge,
Norsk Naturforvaltningskandidatlag/Norsk Naturforvalterforening - Landbruksforlaget

Hæra i fokus – områdetiltak i et nedslagsfelt
Hovedfagsoppgave ved institutt for biologi og naturforvaltning, NLH desember 2000

Tiltaksliste

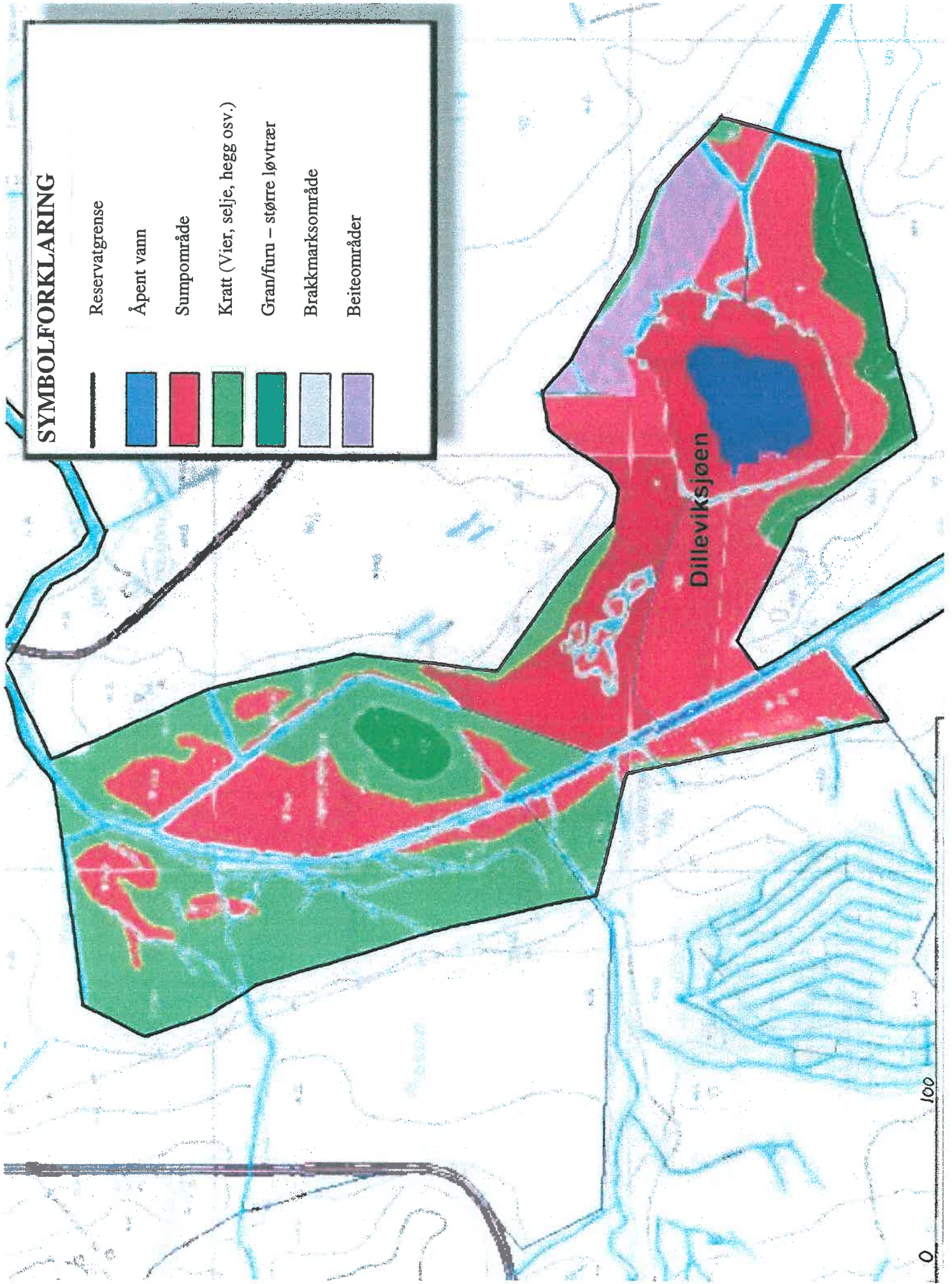
(Forkortelser: FMLA – fylkesmannens landbruksavd., FMMA – fylkesmannens miljøvern avd., NIJOS – Norsk institutt for jord- og skogkartlegging)

TILTAK	ANSVARLIG	SAMARBEIDS- PARTNERE	FINANSIERINGS- KILDER	TIDSRAMME
Rulering av forvaltningsplanen	Trøgstad kommune			Senest innen 2013
Det bør anlegges fangdammer i bekkesystemene som fører vann inn i reservatet		Berørte grunneiere, FMLA og FMMA	Statlige tilskudd	I løpet av 10 år
Jordbruksarealene som grenser direkte ned mot elvekanten bør oppklassifiseres mht. erosjonsrisiko	Trøgstad kommune	NIJOS, FMLA		
Elvekanten bør tilplantes med trær der det er svært åpent	Berørte grunneiere	Trøgstad kommune	Statlige tilskudd	
Beledyra bør holdes borte fra selve elvekanten	Berørte grunneiere			
Sjøene bør mudres, slik at arealet av det åpne vannspeilet økes	FMMA	Trøgstad kommune og berørte grunneiere	Statlige tilskudd	Så fort det kan la seg gjennomføre økonomisk
Åpning av vannspeilet langs land med gravemaskin	FMMA	Trøgstad kommune og berørte grunneiere	Statlige tilskudd	Innen 5 år. Generelt stort behov. Kallaksjøen bør ha førsteprioritet.
Nedskjæring av vierkrattet der det hindrer innsynet til Kallaksjøen	Trøgstad kommune	Berørte grunneiere	Trøgstad kommune	Ved behov
Bjørkebestandet vest for Hærseterya bør lynes noe	Trøgstad kommune	Berørte grunneiere		Innen 2004
Brakkmarksområdet vest for Kallaksjøen bør laes i bruk til beite eller slått	Trøgstad kommune	Berørte grunneiere	Statlige tilskudd	Innen 2005
Tilrettelegging for publikum med informasjonstavler, merking og informasjonsfolder	Trøgstad kommune	Berørte grunneiere	Statlige tilskudd	Innen 2005
Utkikksårn ved Skottasjøen	Trøgstad kommune	FMMA	Statlige tilskudd	

SYMBOLFORKLARING

- Reservatgrense
- Åpent vann
- Sumpområde
- Kratt (Vier, selje, hegg osv.)
- Gran/furu – større løvtrær
- Brakkmarksområde
- Beiteområder

Dilleviksjøen

0 100

SYMBOLFORKLARING

Reservatgrense

Åpent vann

Sumpområde

Kratt (Vier, selje, hegg osv.)

Gran/furu – større løvtrær

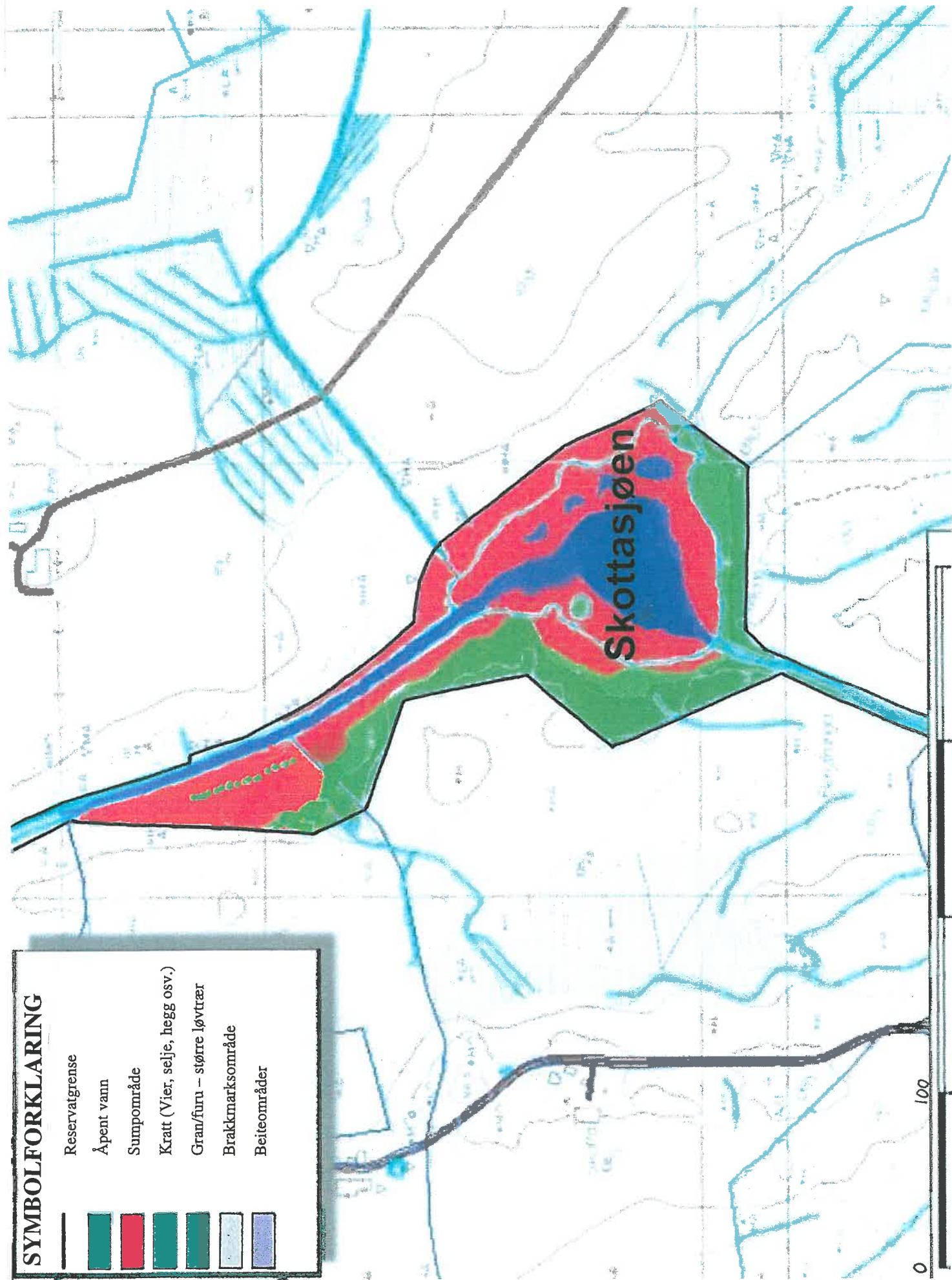
Brakkeområde

Beiteområder

Skottasjøen

0 100

Forskrift om vern av Hæra naturreservat, Trøgstad kommune, Østfold.

I

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63, § 8, jf. § 10 og §§ 21, 22 og 23, er et våtmarksområde i Trøgstad kommune, Østfold fylke, vernet som naturreservat ved kgl.res. av 8. mai 1992 under betegnelsen Hæra naturreservat.

II

Det vernet område berører følgende gnr./bnr.: 69/1, 69/15, 69/16, 69/17, 69/22, 69/23, 76/1-9, 79/1, 84/1, 84/2, 84/3, 85/3-4, 92/3-6, 108/1, 108/3, 108/6, 108/7, 108/10, 109/1, 109/2.

Reservatet dekker et areal på ca. 900 dekar, hvor av ca. 710 dekar er landareal.

Grensene for naturreservatet framgår av kart i målestokk 1:5.000, datert Miljøverndepartementet januar 1992. Kartet og verneforskriften oppbevares i Trøgstad kommune, hos fylkesmannen i Østfold, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet. De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka der de går over land og knekkpunktene bør koordinatfestes.

III

Formålet med vernet er å bevare et viktig våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området. Denne del av vassdraget representerer et svært variert naturmiljø og utgjør et vakkert innslag i landskapet. Det er et rikt fugleliv knyttet til de næringsrike sjøene og til busk- og løvskogvegetasjonen.

IV

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. All vegetasjon i vann og på land er vernet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres.

2. Alt vilt, deres hi, reir og egg er vernet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd i tiden f.o.m. 1. april - t.o.m. 31. oktober.

3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, brygger og båtfester, opplag av båter, hensetting av campingvogner o.l., framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Opplistingen er ikke uttømmende.

4. Motorisert ferdsel til lands og på isen samt lavtflyging under 300 m over reservatet er forbudt. Bruk av modellbåter og modellfly er forbudt.

Camping, teltslagning og oppsetting av kamuflasje-innretninger er forbudt.

5. Bruk av skytevåpen til fangst av gjedde er forbudt.

V

Bestemmelsene i punkt IV er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i rednings-, ambulans-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed.

- 2.Tradisjonell slått og beiting på arealer som i dag benyttes til dette formål.
- 3.Vedlikehold av tidligere etablerte grøfteavløp som drenerer tilgrensende jord- og skogbruksarealer, etter at forvaltningsmyndigheten er varslet.
- 4.Vedlikehold av eksisterende veier og kraftlinjer.
- 5.Sanking av bær og matsopp.
- 6.Motorferdsel til lands i forbindelse med tradisjonell landbruksdrift.
- 7.Jakt på hjortedyr.
- 8.Bruk av hund under kontroll i forbindelse med utøvelse av jakt.
- 9.Vedlikehold av tidligere utførte senkninger og kanaliseringer i samråd med forvaltningsmyndigheten.

VI

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- 1.Felling av vilt som forårsaker vesentlig skade.
- 2.Etablering av nye grøfteavløp for drenering av tilgrensende arealer.
- 3.Fjerning av vegetasjon som er vertsplanter for skadeorganismer i landbruket.
- 4.Kontrollert uttynning/høydereduksjon av skog og kratt som er til ulempe for jordbruket.
- 5.Hogst av ved til eget bruk.
- 6.Bygging av pumpehus, legging av ledninger for vanningsanlegg, oppføring av gjerder m.m.
- 7.Rydding av vegetasjon m.m. i henhold til godkjent forvaltningsplan eller når formålet med vernet krever det.

VII

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre forvaltningstiltak i samsvar med verneformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av forvaltningstiltakene.

VIII

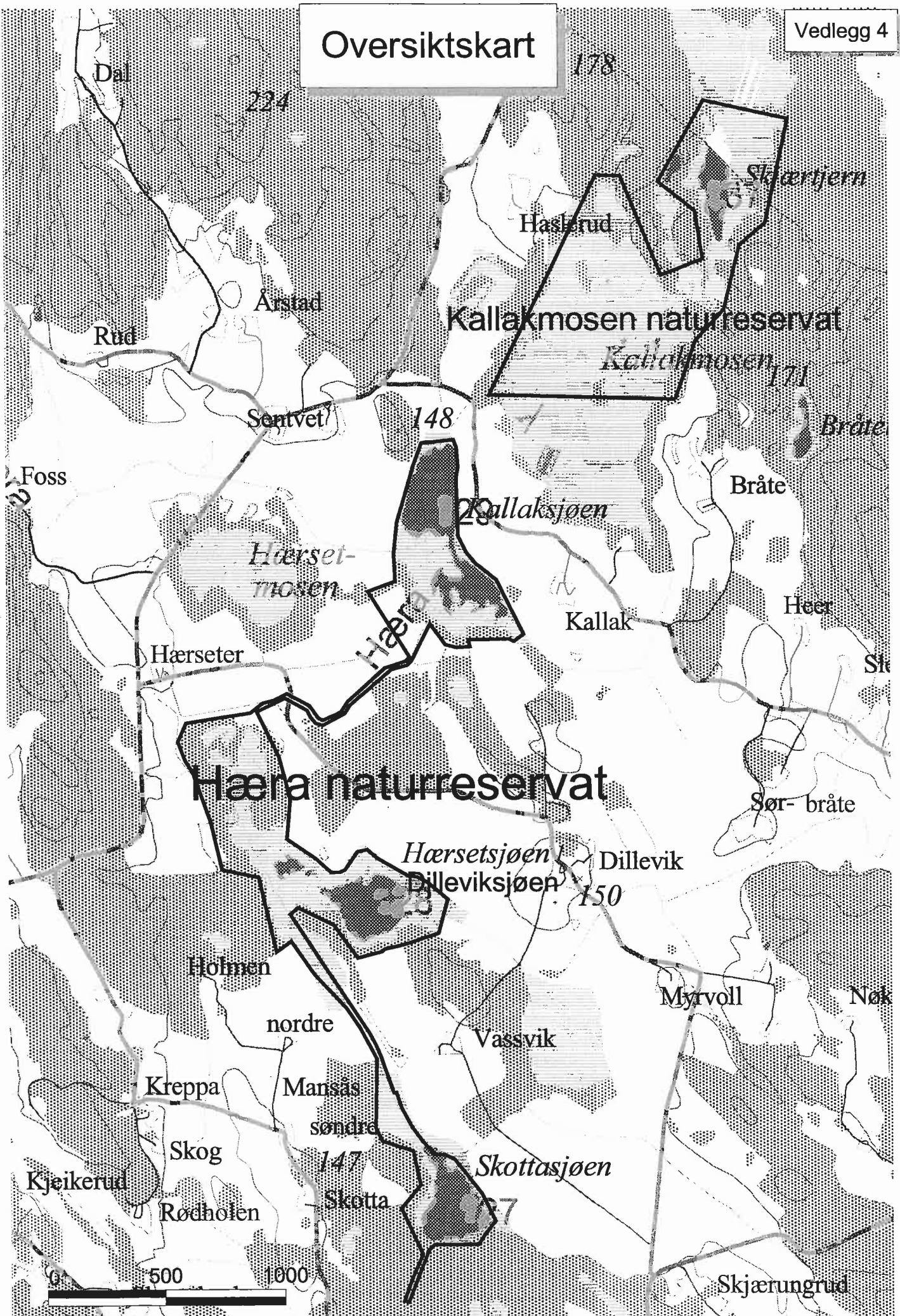
Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra verneforskriften når formålet med vernet krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i andre særlige tilfeller, når disse ikke strider mot formålet med vernet.

IX

Forvaltningen av verneforskriften tillegges fylkesmannen i Østfold.

X

Denne forskriften trer i kraft straks.

FYLKESMANNEN I ØSTFOLD

MILJØVERNAVDELINGEN

HOVEDKONTOR OG POSTADRESSE: STATENS HUS VOGTSGATE 17, POSTBOKS 325, 1502 MOSS
TELEFON: MILJØVERNAVD. 69 24 70 00, FYLKESLAB. 69 25 16 80, NATURHUS ALBY 69 27 42 47. TELEFAX 69 24 71 01

Heggen og Frøland herredsrett
Pb. 10
1850 MYSEN

DERES REF.

VÅR REF.

2668 /95 GB 471.383/10-7

DATO

20. sept. 1995

SAK NR. 628/93 A - SKJØNN VEDR. HÆRA NATURRESERVAT

I sak nr. 628/93 A, skjønn vedr. Hæra naturreservat, kan retten legge til grunn følgende presiseringer m.v. i tilknytning til fredningsforskriften for reservatet:

1. Beiting og slått - pkt. V nr. 2

Bestemmelsen innebærer at grunneiere med arealer som på fredningstidspunktet ble benyttet til formål som nevnt, kan opprettholde daværende bruk. Slått kan skje med vanlig maskinredskap. Ytterligere bearbeiding av arealene, som pløying, fresing m.v., vil kreve særskilt tillatelse etter pkt. VI nr. 7, eller må skje som skjøtselstiltak etter pkt. VII.

Ut over dette kan det legges til grunn at man etter søknad vil få tillatelse til beiting på engarealet nordøst på eiendommen Hærseter, på de åpne arealene på vestsiden av elva fra Dilleviksjøen til Skottasjøen, samt på de øvrige åpne arealene ved de tre sjøene i reservatet. Det vil også bli gitt tillatelse til slått på de samme arealer for å bedre kvaliteten på beitet.

2. Vedlikehold av senkninger/kanaliseringer - pkt. V nr. 9

Med vedlikehold forstås i denne sammenheng oppgraving av elveløpet til samme nivå som ved tidligere opprenskning, dvs. i 1976. Rent praktisk vil dette si at det kan graves opp plantemateriale, løst slam osv., men ikke «opprinnelige» masser som f.eks. blåleire, da dette vil indikere at det graves til større dyp enn tidligere.

3. Drenering av arealer utenfor reservatet - pkt. VI nr. 2

Denne bestemmelsen vil bli praktisert slik at drenering av utenforliggende arealer ikke blir hindret p.g.a. reservatet. Plasseringen av nye grøfter må vurderes konkret i det enkelte tilfelle. Det kan være aktuelt å stille krav om at nye avløp føres ut i lukket grøft.

4. Regulering av vegetasjon som er til ulempe for jordbruket - pkt. VI nr. 4

Det kan legges til grunn at fylkesmannen vil tillate hogst av trær og busker som har en høyde som overstiger tre ganger avstanden til kanten av dyrket mark.

Dette prinsippet vil bli lagt til grunn der skogkanten ligger mot sør, øst eller vest. Der skogkant ligger mot nord, vil det i utgangspunktet bare tillates fjernet greiner o.a. som er til hinder for jordbruksmaskiner når disse kjøres utenfor reservatet. Det samme gjelder der skogkanten allerede på fredningstidspunktet besto av store trær.

5. Etablering av vanningsanlegg m.v. - pkt. VI nr. 6

Når det gjelder fremtidige søknader om dette, kan det legges til grunn at fylkesmannen vil tillate vannuttak i reservatet innenfor de begrensninger som er gitt i konsesjonen til regulering av Hæravassdraget til vanningsformål, jfr. kgl. res. av november 1984. Det settes her minstekrav til vannføring i vassdraget, samtidig som fylkesmannen gis rett til å kreve vannuttaket stanset når vannføringen er lik eller mindre enn denne nedre grensen.

Når det gjelder plassering av vanninntak, pumpestasjoner o.l., må dette vurderes konkret.

6. Takst nr. 12 - Særskilt skjønnsforutsetning - pkt. VIII

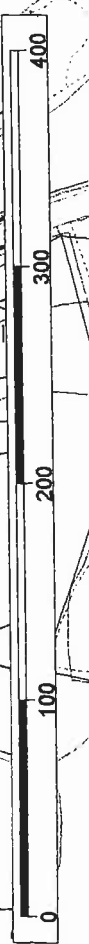
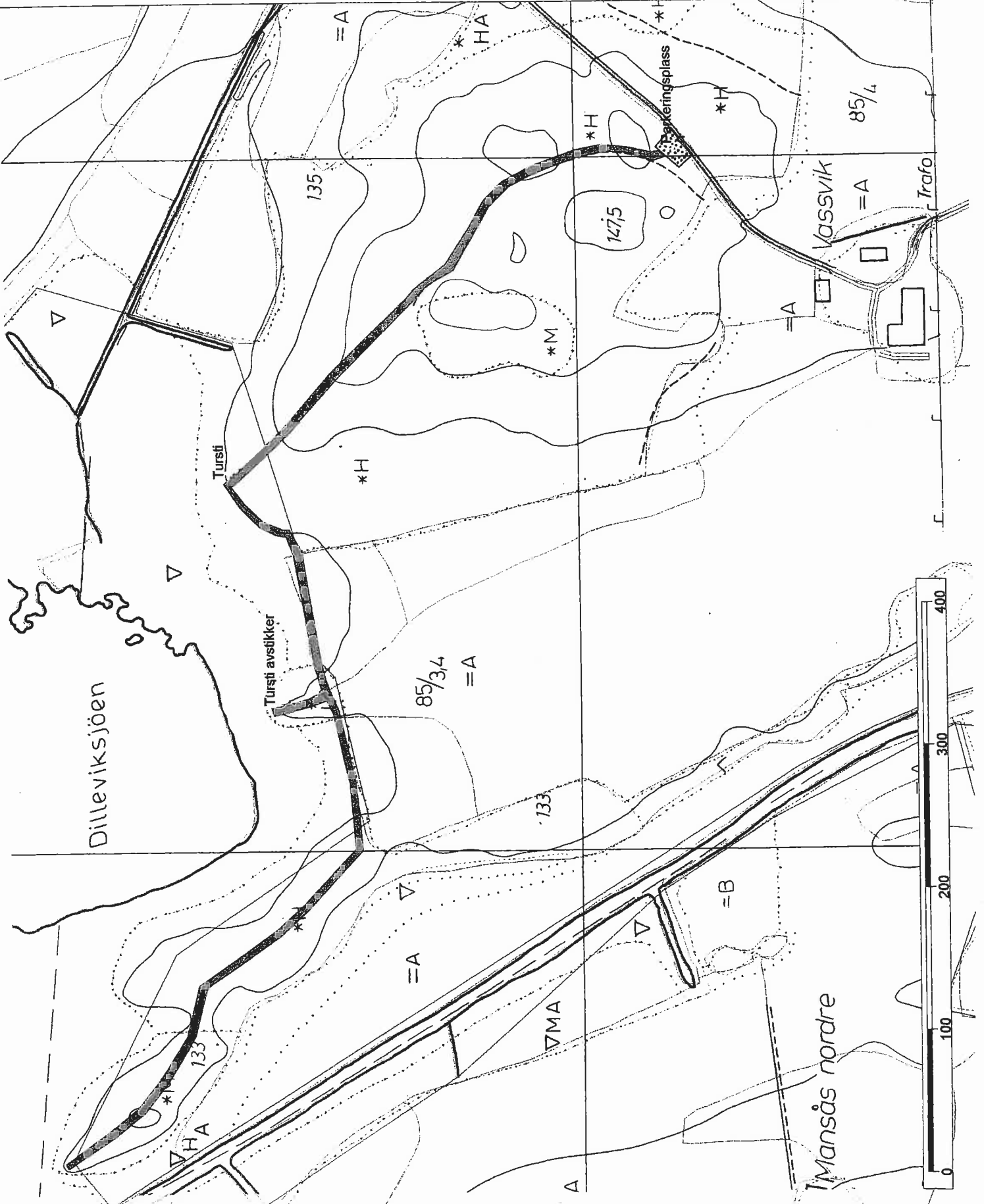
På takst nr. 12, gnr. 69 bnr. 17 (Ole J. Randem), vil det bli gitt tillatelse til at påstående plantet granskog, bestand 2 og 4 i skogregistrering foretatt av S.E. Dahls skogkontor, kan pleies og sluttavvirkes på vanlig, fortsmessig måte. Med pleies menes her tynnes, kvistes, gjødsles m.m. Etter sluttavvirkning tar fylkesmannen sikte på at arealene skal forynges naturlig med skog og senere ikke hogges.

for Rune Bergstrøm (e.f.)
seksjonsleder

Planlagt parkeringsplass og tursti, Vassvik

Parkeringsplass

Tursti

Torsdag 16.11.95.ble følgende

SKJØTSEL- OG FLERBRUK-PLAN

FOR BEITE VED DILLEVIKSJØEN I HÆRA NATURRESERVAT, VEDTATT AV: FYLKESMANNEN I ØSTFOLD, MILJØVERNDELINGEN v/ G. BJAR OG LANDBRUKSAVDELINGEN v/ G. KONGSHAUG og H. DUESUND, ØVRE ØSTFOLD FORSØKSRING, v/ J. FJELD, GRUNNEIER BJARNE STRENGEN OG ETAT FOR LANDBRUK, MILJØ OG NÆRING, v/ E. L. KVERNES og M. SØYLAND.

PROSJEKTLEDELSE:

Leder: Magnus Søyland.

Styringsgruppe: Gunnar Bjar, Åsmund Fjellbakk, Fylkesmannens Miljøvernnavdeling, Harald Duesund og Grete Kongshaug, Fylkesmannens Landbruksavdeling, Jostein Fjeld, Øvre Østfold Forsøksring, Bjarne Strengen, grunneier, Evy Lund Kvernes og Magnus Søyland, Etat for landbruk, miljø og næring i Trøgstad Kommune.

5-1. Bakgrunn: Disse områdene har blitt brukt som beite i mange år, før båndleggingen av området skjedde i 1986. I flg. gammel skjøtsel av beiteområder, var det vanlig å spre "krukene" og å pusse vekk uønsket vegetasjon. Det siste ble gjort med forhøster, før dens tid, slåmaskin og før krigen ble det gjort manuelt med ljå/sigd. I tillegg ble beitene gjødslet og kalket.

Etter at nåværende eier overtok gården Dillevik i 1970, var disse beitene en del overgrodd med tjerr/ sølvbunke og annet ugress. Hans onkel som drev gården før, drev med nedtrapping av husdyrholdet i flere år før overtakelsen fant sted. Dette førte til for lite "beitetrykk" på beite, med den følge at det grodde til. Nåværende eier startet opp en gradvis gjennvinning av beitene, allerede 1-2 år etter overtakelsen. Dette arbeidet bestod i å fjerne tjerr, både det over og under bakken. I forbindelse med denne fjerningen ble det jevnet en del på overflaten, samt gjødslet, kalket og sådd i grasfrø. Dette arbeide strakk seg helt frem mot slutten av 1970 tallet. Beitene ble gjødslet 2 ganger pr. år, helt frem til båndleggingen kom i 1986.

Når skjøtselen sluttet, la en samtidig forholdene tilrette for sølvbunken, slik at den nå har tatt fullstendig overhånd, og gjort beite mer eller mindre ubrukbart både for husdyr og fugler. For å få beite tilbake slik det var før, kreves først og fremst en anleggsplan, men for at denne ikke skal være fånyttet, kreves det også en årlig skjøtselplan for området.

I forskriften for vern av Hæra Naturreservat er formålet definert: " Formålet med vernet er å bevare et viktig våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som er knyttet til området. Denne del av vassdraget representerer et svært variert naturmiljø og utgjør et vakkert innslag i landskapet. Det er et rikt fugleliv knyttet til de næringsrike

sjøene og til busk- og løvskogvegetasjonen."

6-1. Formålet med disse to planene er å få området tilbake til det opprinnelige, d.v.s. område skal igjen bli et attraktivt område for fugl, som beite/hvile område, vår og høst. Og at det i tillegg blir et attraktivt hekkeområde for de fugleartene som vil det. Målet må være et område hvor det biologiske mangfoldet igjen blir hovedhensikten, der fuglenes krav til åpent og fritt landskap, hvor de er trygge på landings-plassen både overfor rovdyr, samt at de har skjul i sivkanten. Området skal også bli ett nyttig beite for husdyr. Forsøket vil bevise at kombinasjonen mellom våre forskjellige fuglearter og husdyr etterhvert gir den faunaen og det biologiske mangfoldet vi ønsker.

Her er tre hovedhensyn som er overordnet:

1. I hekkeperioden, fra ca. 01.04. til 01.07. må det ikke arbeides med maskiner.
2. Kjøreskader med maskiner må unngås! I nedbørsrike år er det bedre å utsette arbeidsopprasjoner et år!
3. Ikke minst viktig i denne forbindelsen, er at miljø og landbruk trekker i samme retning!

STØRRELSEN PÅ OMRÅDET.

I første omgang tar en sikte på ett område på ca. 20 daa., inntegnet på vedlagt kart over naturvernområdet.

7-1.

ANLEGGSPPLAN.

Jordprøver er tatt, og ble sendt inn til analyse 27.10.95. Får svar på disse om en til to måneder.

Sølvbunken må vekk! Det eneste som duger til dette er sprøyting med glyfosat. Vi bruker glyfosat middel som ikke er skadelige for fisk, Roundup ECO.

Etter at sølvbunken er død, kommer den vanskeligste arbeidsoperasjonen, å få slettet området på en tilfredsstillende måte. Her prøver vi oss med en kombinasjon mellom stor jordfres og type tung skålharv.

Traktorene må være utstyrt med 4 hjulstrek som har tvillinghjul montert på alle 4 hjulene. Ikke bare for å minske marktrykket, men for i det hele tatt å komme frem.

Det spres ut ca. 1-1,5 tonn/daa. med storfegjødsel, som arbeides ned i jorda med ett lett harvdrag.

Hvis kalkingstiltak er nødvendig brukes det Granulert Halvbrent Dolomitt. Den spres med viftespreder og traktor. Mengde diskuteres og bestemmes etter at resultatene fra jordprøvene foreligger.

Til slutt må vi så i gras. Her bruker vi; hvitkløver, engrap, engkvein og engsvingel, med Westervolsk raigras som dekkvekst.

Siste arbeidsopprasjonen blir tromling av arealene.

Starten for arbeidet blir ca. 01.07. med sprøyting, og resten så fort det lar seg gjøre, b.l.a. må vi sannsynligvis vente inntil 14 dager på at glysfosfaten får virket.

I utgangspunktet må vi ta sikte på at beiting ikke skjer før etter ca. 20.06. året etter at anlegget er ferdig. D.v.s at første slåttene må høstes maskinelt, og denne høstingen må skje under tørre forhold. Dette for å hindre tråkk skader fra husdyrene under etableringsfasen av de nye grasslagene. Hvis vi kan få beitet med sau, første våren kan det vurderes om sauebeiting kan skje i steden for høsting. Høsting/ beiting må vurderes av prosjektledelsen før beiting/ høsting skjer første våren etter at anlegget er gjort.

ÅRLIG VEDLIKEHOLD.

For at beite skal bli varig er det veldig viktig med skjøtsel/ vedlikehold av beite.

I start fasen er det viktig å følge med på næringsinnhold utviklingen, både for Ph, P og K innholdet i jorda. Vi tar jordprøver etter 3 år. Og følger det opp hvert 5. år fremover.

Ut fra hva jordprøvene sier, må nødvendige tiltak settes inn vedrørende kalking og gjødsling. Hvis ikke dette blir fulgt opp vil vi utsette husdyra for sykdommer som melkefeber, graskrampe, ketose o.l.

Det er ut fra et agronomisk ønske nødvendig å ettergjødsle beite med 20-25 kg. kalksalpeter i månedskifte juli-august. Hovedbegrunnelsen for dette ønske er, å gi nytteplantene en liten ekstra piff for å greie overvintringen best mulig i dette marginale området. Det skal ikke stikkes under en stol at en slik ettergjødsling (3-4 kg. N, som er 12-16% av vanlig N gjødsling til beite) er ønskelig fra gardbrukeren sin side også. Spesielt med hensyn til at beitegrasproduksjon på denne tiden av året er ønskelig, da dyrene hans har bruk for store mengder med beitegras.

Dette ønske er ikke forenelig med synet til miljøvernmyndighetene, men dette punktet tas opp til diskusjon etter at anleggsperioden er over. Eventuelt kan det tenkes at det kan bli aktuelt med et gjødslingsforsøk i deler av området.

Ut fra et beiteskjøtsel syn er det fra alle parter enighet om at det hadde vært en fordel med kombinasjonsbeiting storfe/

sau. Bjarne Strengen undersøker om det lar seg gjøre å skaffe sau. Likeledes bør en ta sikte på å fjerne husdyra fra området ca. 10-15.09 noe avhengig av nedbør og temperatur.

Følgende må gjøres hvert år: Før beitestart om våren kjøres det med moseharv/ risharv for å spre utover kurukene. En gang midtsommers pusse beite med forhøster. Forhøsteren skal da kjøres lavt, både for å spre kuruker, men også for å ta toppene av eventuell gjenvekst av sølvbunkeuer. Materialet som blir pusset vekk under denne operasjonen skal ikke fjernes fra området. Dette løses best ved å ta av tuten på forhøsteren og blåse avpusset rett opp, og la det falle ned over området igjen.

Begge disse arbeidsoppgavene krever kjøring med traktor, og da er det viktig å ta mest mulig forholdsregler mot kjøreskader på jorda, så bruk av lett traktor med tvillingdekk er helt nødvendig.

I tillegg må det tas hensyn til hekkeperioden ved disse operasjonene. Moseharvingen må være utført før fuglene starter med reirbygging, d.v.s. før ca. 01.04. Beitepussingen må utstå til etter 01.07., da hekkesesongen regnes som avsluttet.

8-1. KOSTNADSOVERSLAG:

ALLE PRISER ER EKS. M.V.A. OG PRISENE ER HENTET FRA "NORSK LANDBRUK" NR. 8 I 1995. Det er brukt middel priser. Traktor med fører 65-80 hk, unntatt til fresing, harving der det er brukt traktor med fører over 80 hk. På alt innkjøp er det hentet priser fra Trøgstad Kornsilø & Mølle. Prisen på husdyrgjødselen er regnet ut etter næringsinnholdet i gjødse-len, og priset etter ca. tilsvarende mengde kunstgjødsel 18-3-15.

9-1. FORSLAG TIL FINANSIERINGSPLAN:

Anleggsplan:

Det søkes om tilskudd fra: Fylkesmannen i Østfold v/ Miljøvern avdelingen og Landbruks avdelingen, hver på kr.15.000,-.

Miljøvernavdelingens tilskudd: Oversende fakturaer tilsvarende kr. 15.000,- + mva. Hvis en kan få sau til å beite i området, er Miljøvernavdelingen villig til å støtte den ekstra kostnaden på ca. kr.6.000,- som sauenetting koster ferdig oppsatt.

Landbruksavdelingen: Fulle ut søknadskjema M-0615/1, Tilskudd til spesielle tiltak i landbruket kulturlandskap. Utbetalingen skjer etter anvisning fra Etat for landbruk, miljø og næring, Trøgstad Kommune.

De resterende ca. kr. 4.425,- står gårdbruker Bjarne Strengen for.

Årlig vedlikehold:

Disse bæres i sin helhet av gårdbruker Bjarne Strengen, ut fra den teorien at disse utgiftene dekkes opp av det han får igjen av fôr. Det må bemerkes at prisen pr. FEM på kr.0,94 er høy.

OVERSLAG OVER ANLEGGSKOSTNADENE					
ARBEIDES ART	ANTALL	ENHET	A PRIS	SUM	
JORDPRØVER	2	STK	kr 170,00	kr	340,00
GLYFOSAT	1	10l	kr 945,00	kr	945,00
TRAKTOR m/TVILLING, SPRØYTING	3	TIMER	kr 398,00	kr	1 194,00
TRAKTOR m/TVILLING, FRESING, SKALHARV	15	TIMER	kr 477,00	kr	7 155,00
SPREDNING AV NATURGJØDSEL	8	TIMER	kr 345,00	kr	2 760,00
INNKJØP AV GRANULERT DOLOMITT KALK	8400	KG	kr 1,25	kr	10 500,00
SPREDNING AV KALK	20	DAA.	kr 60,00	kr	1 200,00
INNKJØP AV GRASFØRØ	60	KG	kr 100,00	kr	6 000,00
TROMLING	2	TIMER	kr 373,00	kr	746,00
HUSDYRGJØDSEL	30	TONN	kr 32,00	kr	960,00
OPPETT AV DELINGSGJERDE	75	M	kr 35,00	kr	2 625,00
SAUENETTING, PÅ EKS. STOLPER	600	M	kr 10,00	kr	6 000,00
HØSTING CA. 20.06.97. GJØRES AV EIER,					
MOT AT HAN FÅR GRASET	0		kr 1,00	kr	-
SUM				kr	40 425,00
OVERSLAG OVER ÅRLIGE VEDLIKHOLDSUTGIFTER					
ARBEIDES ART	ANTALL	ENHET	A PRIS	SUM	
JORDPRØVER	0,67	STK	kr 170,00	kr	113,33
KALKSALPETER	400	KG	kr 1,40	kr	560,00
MOSEHARVING OM VÅREN	2	TIMER	kr 442,00	kr	884,00
VEDLIKEHOLD AV GJERDE	600	M	kr 1,00	kr	600,00
PUSSING AV BEITE, ETTERSOMMEREN	3	TIMER	kr 423,00	kr	1 269,00
VEDLIKEHOLDSKALKING	1000	KG	kr 1,25	kr	1 250,00
SUM				kr	4 676,33
KOSTPRIS PR. FEM, VEDLIKEHOLD: 250 FEM/daa	5000	FEM		kr	0,94

b

Beskrivelse av skjøtselsfelt, Dillevik (se kart datert 15.7.97)

Delområde	Areal, dekar	Behandlingsmetode
A	5	Sprøyting og fresing
B	2	Fresing
C	2	Ingen behandling
D	3,5	Sprøyting og fresing (Område Dx (kratt): ingen behandling)
E	3	Sprøyting og fresing

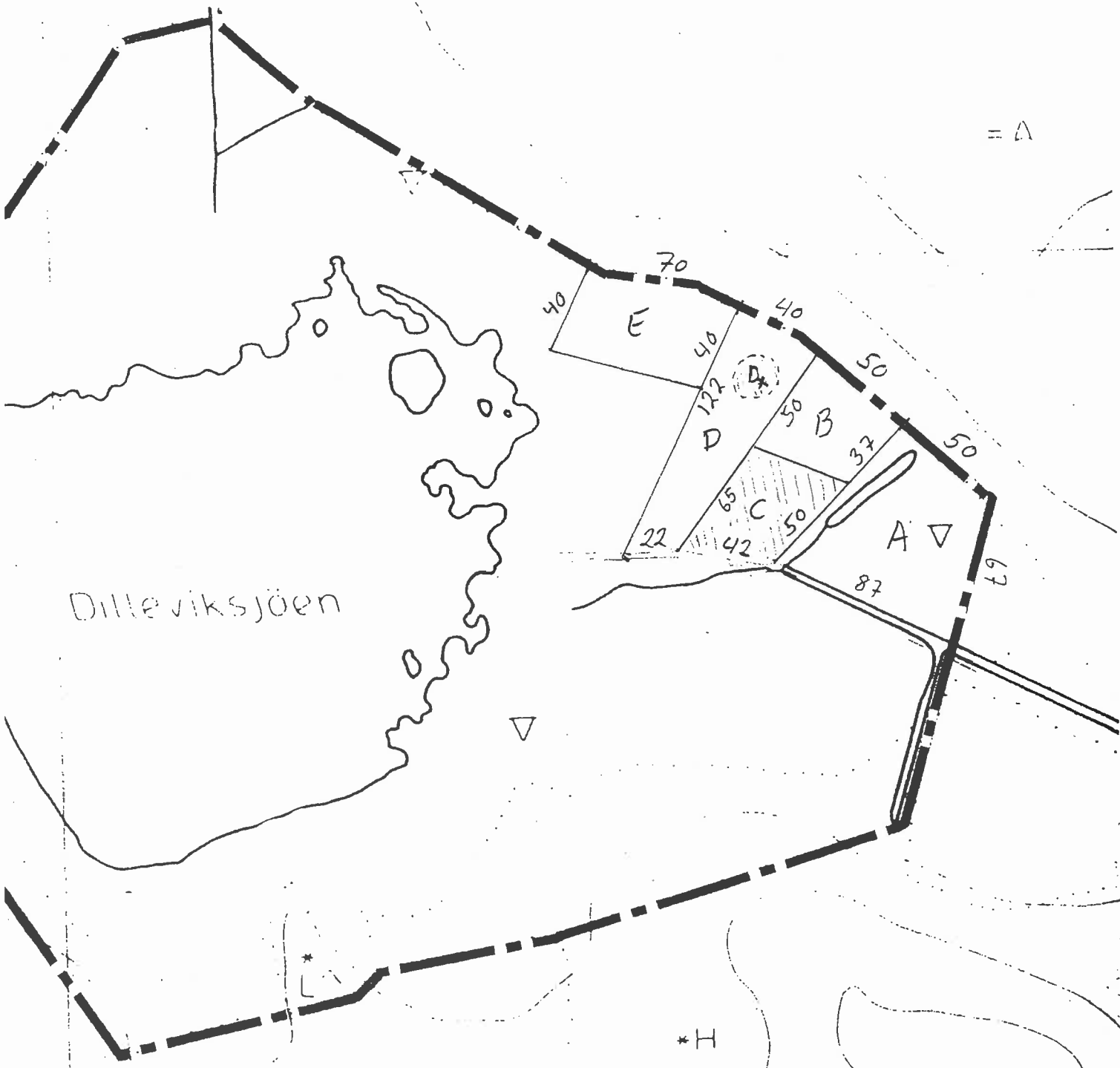
Sum A, D og E (sprøyting og fresing): 11,5 dekar

Sum behandlede delområder (A,B,D og E): 13,5 dekar

15.7.97

140

= Δ

Dilleviksjöen

$85/3,4$

= Δ

G. Bjar
133

* H

Politisk behandling (saksgang):	Styre, råd, organ, utvalg	Møtedato
	Teknikk- og næringsutvalg	18.09.2002
Arkivkode: K 12		
Saksbehandler: Knut Baastad		

Sak nr.: 58/02

Behandlende organ: Teknikk- og næringsutvalg

FORVALTNINGSPLAN FOR HÆRA NATURRESERVAT

VEDLEGG TIL SAKEN:

- Forvaltningsplan for Hæra naturreservat

ANDRE SAKSDOKUMENTER:

- Teknikk- og næringsutvalget, sak 14/99
- Høringsinnspill
- Div. vedlegg.

SAKEN GJELDER:

I 1998 åpnet Direktoratet for naturforvaltning for at kommunene kunne søke om å overta forvaltningsansvaret for verneområder som er opprettet i medhold av naturvernloven.

I sak 14/99 vedtok Teknikk- og næringsutvalget å søke om å overta forvaltningsansvaret under forutsetning av at det forelå forvaltningsplaner for reservatene. For Hæra naturreservat er det nå utarbeidet slik plan. Denne har vært på høring hos grunneiere og berørte lag- og organisasjoner. Det gjenstår nå bare kommunal behandling av planen.

SAKSOPPLYSNINGER:

Trøgstad kommune har i dag 4 naturreservat; Strønes (edelløvsskog), Hæra (våtmark), Kallakmosen (våtmark) og Åsermarka (barskog). Ettersom Kallakmosen og Åsermarka er delt mellom to kommuner er det foreløpig ikke aktuelt å overta forvaltningsansvaret for disse. I Strønes edelløvskog er forvaltningsplanen ivaretatt i vernebestemmelsene, mens det for Hæra naturreservat er nødvendig med en mye mer omfattende plan for å ivareta forvaltningsansvaret.

I samarbeid med Fylkesmannens Miljøvernavdeling ble Evy Lund Kvernenes i desember 2000 engasjert til å utarbeide en forvaltningsplan for området. Planarbeidet har bl.a. bestått i et utstrakt samarbeid med grunneiere og grunneierorganisasjoner, og alle har fått besøk og anledning til å uttale seg og fremme forslag underveis i prosessen. Arbeidet har resultert i en plan som foruten en generell beskrivelse av naturreservatet har med en skjøtselsplan og en bruksplan for området. Planen har også forslag til skjøtselstiltak med tiltaksliste.

Fylkesmannens Miljøvernavdeling sendte planen på høring i juni 2002. Planen ble da sendt bl.a. til grunneiere, grunneierorganisasjoner, Norsk Ornitologisk Forening, Østfold Botaniske forening, Naturvernforbundet i Østfold og Østfold Fylkeskommune. Høringen medførte ingen vesentlige bemerkninger til planen.

VURDERING:

Selv om det nå er utarbeidet en skjøtelsesplan for Hæra naturreservat så er det selve fredningsforskriften som er overbygningen for hvilke tiltak som kan iverksettes i området. Det har hele tiden vært forutsetningen for å overta forvaltningen av naturreservatene at dette ikke skal medføre direkte kostnader for kommunen. Problemet i praksis vil trolig vise seg å bli at det ikke finnes økonomiske midler til å drive skjøtelsen, med fare for at området gror igjen og åpent vannspeil reduseres til et minimum.

Planen har vært ute til høring, og det har ikke kommet vesentlige innspill i den runden. Fra grunneiere og grunneierorganisasjoner kom det ingen innspill. Dette tyder på at det er gjort et grundig arbeid underveis, og at grunneierne har fått gjennomslag for sine forslag og synspunkter.

Den utarbeidede plan er et greit styringsverktøy for forvaltning av Hæra naturreservat, og det er å håpe at den lar seg gjennomføre i praksis.

RÅDMANNENS INNSTILLING:

1. Forvaltningsplan for Hæra naturreservat vedtas som den foreligger.

Teknikk- og næringsutvalgets vedtak:

Rådmannens innstilling tiltres.

Sign.	Utskrift sendt: Fylkesmannens miljøvernavdeling, P.b. 325, 1502 Moss
--------------	--

- Erosjonsrisiko ved høstpløying**
- (0) Ingen verdi
 - (1) Liten risiko
 - (2) Middels risiko
 - (3) Stor risiko
 - (4) Svært stor risiko

K :
Kallaksjøen

0: 8947,3
1: 182,1
2: 1985,1
3: 124,0
4: 39,6

K

Erosjonsrisiko ved husplassing

(0) Ingen verdi
(1) Liten risiko
(2) Middels risiko
(3) Stor risiko
(4) Svært stor risiko

K: Kallaksjøen
D: Dilleviksjøen

